

terer det uofficielt aftalte kreditloft, så vil nationalbanken ikke afholde sig fra at udnytte de politiske muligheder, der måtte foreligge for en udvidelse af bankens pengepolitiske beføjelser?

*Steen Leth Jeppesen**

UDLÅNSAFTALENS FORUDSÆTNINGER

I tilslutning til ovenstående artikel af lektor, cand. polit. S. Leth Jeppesen kan følgende bemærkninger måske tjene til yderligere belysning af nogle af de synspunkter, der lå til grund for de aftaler, Nationalbanken i vinteren 1965 indgik med banker og sparekasser.

I forenklet form kan en bankbalance opstilles som følger:

<i>Aktiver</i>	<i>Passiver</i>
1. Udlån	1. Indlån
2. Obligationer og aktier	2. Egenkapital
3. Deponeringskonti i Nationalbanken og i udlandet	
4. Nettostilling i øvrigt over for Nationalbanken og udland	

Ved en stigning i indlånene skal i henhold til deponeringsaftalerne en vis procent (hidtil 20) deponeres i Nationalbanken eller i udlandet. Aktivposten 3 stiger altså med dette beløb. Om den samtidige stigning i bankernes kreditskabelse (ved udlån eller fondskøb) da bliver mere eller mindre end 80 pct. af indlånstigningen, vil i henhold til ovenstående balance afhænge af udviklingen i aktivpost 4: Bankernes nettostilling over for Nationalbanken og udlandet bortset fra deponeringskonti, i det følgende kaldt bankernes »nettokasse«. Dette er også med lidt andre ord det resultat, S. L. J. når frem til. De her beskrevne sammenhænge er rent bogholderimæssige, og der er følgelig intet sagt om eventuelle årsagssammenhænge.

For det private banksystems nettokasse gælder det, at denne i det væsentlige er bestemt af udviklingen i statens mellemværende med Nationalbanken, Nationalbankens obligationskøb, valutastillingen og publikums seddelbeholdninger.

Når forholdet mellem samtlige bankers indlån og udlån således i det væsentlige er bestemt af en størrelse, som for bankerne under et i hvert fald på kort sigt bestemmes uden for det private banksystem, kan man spørge, om det er rimeligt at bebrejde bankerne, at deres samlede udlån har oversteget 80 pct. af indlånene.

Det centrale i udlånsaftalerne af 1965 er, at banker, sparekasser og Nationalbank ved forhandlinger søger at nå til enighed om en passende kreditudvidelse og derefter anvender en teknik, der kan medføre, at målsætningen realiseres.

Bankerne erklærede i foråret 1965, at deres nettokasse var nået ned på et så lavt niveau, at den enkelte bank ikke ville acceptere et yderligere fald.

* Lektor ved Københavns Universitet.

terer det uofficielt aftalte kreditloft, så vil nationalbanken ikke afholde sig fra at udnytte de politiske muligheder, der måtte foreligge for en udvidelse af bankens pengepolitiske beføjelser?

*Steen Leth Jeppesen**

UDLÅNSAFTALENS FORUDSÆTNINGER

I tilslutning til ovenstående artikel af lektor, cand. polit. S. Leth Jeppesen kan følgende bemærkninger måske tjene til yderligere belysning af nogle af de synspunkter, der lå til grund for de aftaler, Nationalbanken i vinteren 1965 indgik med banker og sparekasser.

I forenklet form kan en bankbalance opstilles som følger:

<i>Aktiver</i>	<i>Passiver</i>
1. Udlån	1. Indlån
2. Obligationer og aktier	2. Egenkapital
3. Deponeringskonti i Nationalbanken og i udlandet	
4. Nettostilling i øvrigt over for Nationalbanken og udland	

Ved en stigning i indlånene skal i henhold til deponeringsaftalerne en vis procent (hidtil 20) deponeres i Nationalbanken eller i udlandet. Aktivposten 3 stiger altså med dette beløb. Om den samtidige stigning i bankernes kreditskabelse (ved udlån eller fondskøb) da bliver mere eller mindre end 80 pct. af indlånstigningen, vil i henhold til ovenstående balance afhænge af udviklingen i aktivpost 4: Bankernes nettostilling over for Nationalbanken og udlandet bortset fra deponeringskonti, i det følgende kaldt bankernes »nettokasse«. Dette er også med lidt andre ord det resultat, S. L. J. når frem til. De her beskrevne sammenhænge er rent bogholderimæssige, og der er følgelig intet sagt om eventuelle årsagssammenhænge.

For det private banksystems nettokasse gælder det, at denne i det væsentlige er bestemt af udviklingen i statens mellemværende med Nationalbanken, Nationalbankens obligationskøb, valutastillingen og publikums seddelbeholdninger.

Når forholdet mellem samtlige bankers indlån og udlån således i det væsentlige er bestemt af en størrelse, som for bankerne under et i hvert fald på kort sigt bestemmes uden for det private banksystem, kan man spørge, om det er rimeligt at bebrejde bankerne, at deres samlede udlån har oversteget 80 pct. af indlånene.

Det centrale i udlånsaftalerne af 1965 er, at banker, sparekasser og Nationalbank ved forhandlinger søger at nå til enighed om en passende kreditudvidelse og derefter anvender en teknik, der kan medføre, at målsætningen realiseres.

Bankerne erklærede i foråret 1965, at deres nettokasse var nået ned på et så lavt niveau, at den enkelte bank ikke ville acceptere et yderligere fald.

* Lektor ved Københavns Universitet.

Under disse omstændigheder var det nærliggende som teknik at vælge at arbejde med den marginale kreditmultiplikator (de faktorer der påvirker ind- og udlånsstigningen) samt ved bestemmelsen om at låse de 500 mill. kr. ubelånte indlånsbeviser fast at reducere den uudnyttede udlånskapacitet.

Den praktiske retningslinie for den enkelte bank skulle herefter være, at kredit-ekspansionen måtte svare til højst 80 pct. af indlånsstigningen, således at man – og dette var ikke det mindst væsentlige – undgik alle de praktiske og strukturelle vanskeligheder, der uundgåeligt ville blive følgen af et udlånsloft i form af en bestemt tilladt udlånsstigning over en given periode. Hvis den enkelte bank og dermed banksystemet som helhed havde holdt sig til reglen om kun at udlåne 80 pct. af indlånsstigningen eller med andre ord ikke at forringe nettokassen, ville krediteksponen være sket i takt med en passende likviditetstilførsel fra Nationalbanken, og resultatet ville være blevet en udlånsstigning på 80 pct. af indlånsstigningen.

Under forhandlingerne har der til stadighed været enighed om målsætningen, men udviklingen i efteråret 1966 og begyndelsen af 1967 har medført en kredit-ekspansion, som har været væsentlig kraftigere end målsætningen på trods af, at bankernes nettokasse er blevet yderligere reduceret ved at kun en del af statsfinansernes likviditetsopsugning er blevet opvejet ved Nationalbankens obligationskøb.

Som forklaring kan anføres flere muligheder. For det første kan det siges, at bankerne ikke kan kontrollere udnyttelsesgraden af bevilgede kreditter, hvorfor en ekspansion så at sige kan komme bag på bankerne. For det andet må det antages, at den enkelte bank i første omgang vil betragte et fald i likviditeten som et tilfældigt udsving, således at bankerne kan have fejlvurderet likviditetsopsugningen over statsfinanserne og Nationalbankens obligationskøb. For begge disse forholds vedkommende gælder det, at der må være et vist time-lag, inden forholdet mellem indlån og udlån rettes op. For det tredje kan bankernes likviditetspolitik have ændret sig, således at de nu er villige til at acceptere en lavere nettokasse end tidligere. Likviditet er ikke noget entydigt begreb – vi arbejder i Nationalbanken med 3-4 forskellige opstillinger; men det er vor opfattelse, at det er de to første elementer i forklaringen, der er væsentlige, og at en tilpasning derfor vil indtræde. Bankernes organisationer har tilkendegivet, at de er enige i dette synspunkt.

*Erik Hoffmeyer**

ÆRESDOKTORER I STATSVIDENSKAB OG ØKONOMI

Professor P. Nørregaard Rasmussen offentliggjorde i *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, bd. 101, 1963, hefte 5-6, p. 260-61 som appendiks til en disputatsopposition en fortegnelse over samtlige statsvidenskabelige og økonomiske disputatser og dermed doktorer ved universiteterne i henholdsvis København og Aarhus. I tilslutning hertil bringes nedenfor en oversigt over alle hidtil udnævnte æresdoktorer i statsvidenskab og økonomi ved de to universiteter. Efter navnet er anført udnævnelsesåret.

* Nationalbankdirektør.